

GRADA

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 44, godina XXII
novembar, 2017. [str. 93-
115]

© Monos 2017

“Gornja Lohinja je oslobođena, Gornja Lohinja je pala, Gornja Lohinja je...”

Faruk Delić

(Listajući ratnu bilježnicu – Drugi dio)

SAŽETAK: Autor ovoga članka, kao jedan od neposrednih sudionika, donosi sjećanje na ljeto 1992. godine i situaciju na području Gornje Lohinje, sela naseljenog srpskim stanovništvom, sa kojima je ratno rukovodstvo općine Gračanica vodilo duge i mukotrpne pregovore o predaji nelegalnog vojnog naoružanja i priznavanju vlasti Republike Bosne i Hercegovine. Uprkos tome, stanovnici Lohinje su donijeli odluku da se isele na Ozren, na područje pod punom kontrolom srpskog agresora. Uz autorova sjećanja, u prilogu se donose faksimili originalnih spiskova iseljenih stanovnika Gornje Lohinje, čija je imena autor unosio na licu mjesta.

Ključne riječi: Gornja Lohinja; Gračanica; Agresija na Bosnu i Hercegovinu; 1992.; pregovori; razoružavanje; iseljavanje.

Ljeta 1992. godine, u Gornjoj Lohinji kod Gračanice, malo je značio onaj čuveni poziv pjesnika Alekse Šantića, koji je svojevremeno nekima koji su se iseljavali, poručivao: “*Ostajte ovdje...*”. Malo je taj poziv značio i u brojnim drugim mjestima, gdje su desetine, stotine, pa i hiljade njihovih stanovnika svojevoli napuštali svoje domove, vođeni suludim idejama srpsko-crnogorske politike “spašavanja Jugoslavije”. Iste one politike koja je pripadnike drugih, nesrpskih naroda surovo protjevala, zatvarala u logore, ubijala. Politike koja je mome narodu bila namijenila uništenje.

Samoodluka stanovnika Gornje Lohinje, naših komšija Srba, da napuste svoje i zapute se tamo prijeko, s onu stranu Spreče, “među svoje” – rezultat je i posljedica takve politike. Uvjeran sam da su u trenutku kada je došlo

vrijeme da se bira, kada su došli u situaciju da se ide "anamo njima" na Ozren (makar i privremeno, kako ih je većina mislila), mnogi od Lohinjana nisu željeli nigdje, htijući ostati svoji na svome. Nažalost, ta politika je bila jača od njih, politika i njihovo zastrašivanje samih sebe od ostanka na svom.

*

O Gornjoj Lohinji tih ljetnih dana pišem danas, nakon ravnih 25 godina, kao jedan od sudionika, neposredan posmatrač, kao čovjek koji je bio u prilici nalaziti se na različitim izvorima događaja. Kao nekadašnji pripadnik Opštinskog štaba Teritorijalne odbrane (TO) Gračanica, vezan za komandu (bio sam referent za opšte poslove u Štabu), mnogo sam vremena imao boraviti u gradu. Zbog prirode posla bio sam obaviješten o situaciji na terenu, još od prvih "koškanja" i incidenata u našem gradu, pa do onih potresnih dešavanja i događaja koji su se jedan za drugim brzo smjenjivali. Pogibija Adema Mustajbašića na potezu Bijela Polja – Drafnići, pogibija rezervnih policajaca Ahmetaševića i Smailbašića u Donjoj Lohinji, odlazak mnogih naših sugrađana preko Svilaja u Hrvatsku i dalje, preseljenja još većeg broja Gračanlija u „zaklonjenija“ sela opštine... Sjećanja naviru, miješaju se mjeseci, datumi, prva granatiranja, ranjeni, poginuli. Subota, 23. maj, nedjelja 24., ponedjeljak 25., Lendići, Lohinja, Karanovački most, naši prvi gubici i tragedije, košmar kroz koji smo prolazili. Zatim pregovori: Durać, Lendići, Karanovački most, Vis, Gornja Lohinja...

To prvo ratno ljeto, 1992. godine, vrijeme je kad mnogi od nas nisu znali i nisu vjerovali šta se, zapravo, kod nas zbiva. Možda je bolje reći, nismo htjeli vjerovati; neki, a možda i dobar dio nas rođenih u drugoj, Titovoj Jugoslaviji. Ipak, bili smo prisiljeni da se branimo, od onih tamo s druge strane Spreče, ali i onih oko nas, od naših dojučerašnjih komšija koji su nas ugrožavali s Lendića, kao i od Gornje Lohinje.

Srpska sredstva informisanja bila su puna vijesti o "oslobađanju" mnogih mjesta, sela i gradova. Naš grad i cijela opština bili su usputna stanica starijih ljudi, žena i djece iz tih "oslobođenih" mjesta, iz Kozarca, Prijedora, Doboja... Ljudi izbezumljenih, umornih, s mislima tamo odakle su došli, sa pitanjima gdje su im "oslobodioci" odveli očeve, djecu, muževe i braću, zašto su ih tukli, maltretirali, ubijali... Zašto su došli ovamo i–kuda sada.

Tih dana i naš grad je bio prazan, puste ulice, zamrle mahale, nit' koga ima, ni psa ni mačke. Poneki prolaznik projuri negdje, vjerovatno su obilazili kuće. Vrijeme nekog čudnog mira. Dolaskom protjeranih, međutim, odnekle bi se ipak skupio velik broj građana, da ih vide, s njima popričaju, pitaju, da pomognu Civilnoj zaštiti u podjeli čaja, sendviča i onoga čime se u tim trenucima moglo pomoći tim nesretnim ljudima.

Sjećajući se upornih, strpljivih i dugih pregovora sa stanovnicima Gornje Lohinje, pregovora da predaju vojno naoružanje i vrate se mirnome životu, često mi pada na pamet sve ono što se dešavalo sa mnogim gradovima, selima i mjestima gdje su Bošnjaci bili većinsko ili čak stopostotno stanovništvo. "Scenarij" je bio ustaljen: dâ se ultimatum sa rokom od 1-2 sata za predaju "oružja", pa kada to vrijeme istekne – onda slijedi granatiranje, napad, ubijanje, izgon – protjerivanje, zatvor, logori... Sve sam to saznavao od preživjelih neposrednih svjedoka, prognanika, zatim i preko radija, a kasnije iz mnogih poslijeratnih zapisanih sjećanja onih koji su preživjeli te tragedije.

*

Pregovore sa rukovodstvom MZ Gornja Lohinja vodile su mješovito sastavljene delegacije od predstavnika organa civilnih vlasti Gračanice (Ratno predsjedništvo i Izvršni odbor općine), odnosno predstavnika Opštinskog štaba TO. Ispred Lohinjana glavni pregovarač je bio Boško Đurić, kao predstavnik Mjesne zajednice, meni lično poznat kao

istaknutiji aktivista bivšeg Socijalističkog saveza radnog naroda opštine Gračanica.

U ovim našim pregovorima, prije bih kazao dogovorima, te čestim sastancima sa Boškom, uporno se pokušavalo i nastojalo riješiti stvar na najbolji mogući način. Kako sam saznavao iz kazivanja neposrednih sudionika u pregovorima, Lohinjani su postavljali svoje uslove, kao ne mogu ništa sami riješiti dok se ne dogovore sa onima preko Spreče i slično. Pošto se „preko“ nije moglo zbog ratnih dejstava i nemogućnosti izravnih kontakata, pušten im je telefon da se sporazumiju. Naši pregovarači su u početku tražili od Lohinjana da predaju što imaju vojnog naoružanja, a da lično naoružanje za koje su imali ispravne – važeće dozvole (pištolji, lovačke puške) – mogu zadržati. Kakva ironija: bio je to znak našeg poštenja i pridržavanja zakona, koji su bili ništavni u područjima koje su „naši“ Srbi u to vrijeme kontrolisali. I u Gornjoj Lohinji ti zakoni nisu važili, tu su se sklonile i ubice Adema Mustajbašića, a patrole milicije su još ranije zaobilazile ovo selo, iz kojeg su i na pola godine prije rata odjekivali rafali iz vojnog, automatskog naoružanja koje je mještanima podijelila bivša JNA. Pa ipak, u vrijeme pregovora, Lohinjani su negirali posjedovanje vojnog oružja.

Po mom sjećanju, u tim razgovorima sa strane opštinske vlasti učestvovali su i neki ugledni Srbi iz Gračanice, pokušavajući ubijediti mještane Gornje Lohinje da ostanu na svojim ognjištima. Ovdje posebno ističem aktiviste SUBNOR-a iz Gračanice, borce Drugog svjetskog rata, poput Stojana Maksimovića, zatim Ratka Todorovića, Mitra Kuzmanovića, Acu Popovića, Ranka Trifkovića... Tu je bio i ugledni gračanički ljekar, dr. Rizah Delić.

Sva ta ubjeđivanja, međutim, nisu uspjela. Nakon telefonskih dogovaranja, ali i više odlazaka Boška Đurića u Bosansko Petrovo Selo, odlučeno je sa srpske strane da jedan broj mještana privremeno iseli iz Gornje Lohinje. O tome se izjašnjavalo na zboru gra-

đana od 27. juna 1992. godine. Donesena je i službena Odluka rukovodstva MZ Gornja Lohinja, odnosno Kriznog štaba, o privremenom iseljenu iz Gornje Lohinje (broj 01-4/92 od 27. juna 1992. godine), sa spisikom od oko 140 građana ovog sela srpske nacionalnosti koji su se izjasnili za iseljenje. Mještani su, dakle, svojevoljno odlučili da se *dobrovoljno* (naglašavam to posebno) isele „svojima“ preko Spreče, i to *privremeno* (kako ih je većina davala izjavu i pri odlasku).

Napominjem da su legalne civilne i vojne vlasti u Gračanici prema Gornjoj Lohinji iskazali maksimalnu fleksibilnost i dobru volju. Kako su uporno odbijali da predaju vojno oružje, iako im je garantovana puna bezbjednost i sigurnost, sa naše strane im je ponuđeno da zadrže dio naoružanja i uspostave ratnu stanicu milicije koja će osiguravati selo, a biti potčinjena Stanici javne bezbjednosti u Gračanici. Nudeno im je čak i da priznaju lojalnost Republici Bosni i Hercegovini, te da sa kompletnim oružjem uđu u sastav Teritorijalne odbrane BiH.

Nažalost, sve su to odbili.

Odluka Lohinjana o odlasku „preko Spreče“ potakla je i nas na ideju da pregovaračima dostavimo spisak naših ljudi, koji su ostali zatečeni na srpskoj strani, najvećim dijelom onih za koje smo znali da su odvedeni u zatvore i logore ili su im životi bili ugroženi. Njih smo trebali „razmijeniti“ za stanovnike Gornje Lohinje, koji su svojevoljno odlučili da napuste svoje selo i svoje domove. Bilo je Gračanlija – stanovnika naše opštine koji su bili zarobljeni ili su imali predratno prebivalište na području Doboja; svi smo takođe tamo imali i druge poznanike, rodbinu, prijatelje. Zapravo, većina nas je imala nekog „tamo preko Spreče i Bosne“.

Sticajem okolnosti, ja sam prethodno došao do imena stanovnika – muškaraca iz Male Bukovice, među kojima je bilo i nekoliko bližih rođaka moje supruge, a između njih i sin moje svastike, Emil Mujkanović, zvani Mišo. Za njega sam se raspitivao kod onih, koji su

na razne načine (doduše rijetko i za velike pare koje su davali agresoru) izlazili s okupirane teritorije i dolazili u Gračanicu, ali nisam ništa saznao. Za njihovu sudbinu saznao sam tek krajem juna, na osnovu izjave grupe žena koje su izbjegle preko Svjetlice i došle u Gračanicu sa propusnicom MZ Lukavica (22. 06. 1992.). One su mi dale imena 59 muškaraca, odvedenih iz Male Bukovice.

*

Početkom jula pregovori oko dobrovoljnog odlaska tih 140-tak mještana Gornje Lohinje su finalizovani. Donošenjem odluke o iseljenju, Lohinjani su pristali da predaju i vojno naoružanje, ali su s tim stalno odugovlačili. Dogovoreni čin predaje oružja je dva puta prolongiran. Naposljetku, odlučeno je da se izvrši vojno-policijska blokada Gornje Lohinje, snagama SJB Gračanica (milicije) i Teritorijalne odbrane, te da se 5. jula krene i u pretres kuća. Tom prilikom, nažalost, došlo je i do manjih sukoba sa naoružanim mještanima, u kojima je jedan od njih izgubio život, dok ih je nekoliko ranjeno. To je, međutim, ubrzalo dogovorenu predaju oružja, a zatim i pripreme mještana za odlazak.

Lohinjani su se "predali", te smo mogli ući u selo i izvršiti pripreme za odlazak onih, koji su bili na njihovom spisku. Prema dogovoru, oni su najprije trebali doći do magistralnog puta Doboj – Tuzla, gdje je trebalo da se, na potezu od izlaska puta iz Gornje Lohinje na cestu Doboj – Tuzla do skretanja za Kakmuž, mimoiđu sa onima za koje smo tražili da dođu u Gračanicu, zapravo nekima od njih.

Za tu, nazovi, "razmjenu", međutim, umjesto oko 140 mještana sa spiska, za odlazak se "spakovalo" cjelokupno stanovništvo Gornje Lohinje.

*

Tog 7. jula 1992. godine, u utorak, uputio sam se sa prof. Bilalom Begovićem i Muamerom Merijem Jarovićem autom iz Gračanice, iz pravca Žuža ka centru Gornje Lohinje, te dalje prema Donjoj Lohinji, gdje je bio vojno-policijski punkt (TO i milicija) kod Baj-

rića kuća. U tim trenucima nismo ni razmišljali da smo bili prvi koji su se tada provezli kroz Lohinju. Vidjeli smo mnoge nama poznate mještane s kojima smo se pozdravljali. Jednome od njih smo čak iz auta izvadili i poklonili izvjesnu količinu benzina, da bi, kako nam je rekao, odveo svoje bolesno dijete u Gračanicu u bolnicu. Taj benzin je kasnije bio iskorišten za odlazak autom u Kakmuž. Ovaj naš sagovornik je prepoznao i mene i Bilala, jer smo mu kao nastavnici predavali dok je išao u školu...

Određeno je da punkt kod Bajrića kuća bude prvi i jedini kontrolni punkt.

Tog toplog 7. jula, oko podne, pala je jaka kiša. Mještani Lohinje su već bili na putu i prema dogovoru sa sobom vodili stoku, povezli zaprežna vozila, motorna putnička i teretna, traktore, a u njima stvari, namještaj i sl.

Kada je kolona krenula na drugu stranu, prošlo je, prema evidenciji, 351 lice, a sutradan, 8. jula, kada ja nisam bio prisutan, otišao je i ostatak stanovništva.

Kada je kolona krenula, usmjeravana je prema punktu, na kojem se predviđeno prijavljivanje i evidentiranje svih koji su krenuli „preko Spreče“. Bilježio sam osnovne podatke i ono što je svaki pojedinac nosio sa sobom. Imena sam zapisivao u svoju ratnu bilježnicu. Ovom prilikom, prilažem stranice iz ove bilježnice, nastale tog 7. jula 1992. godine, prilikom samovoljnog iseljavanja mještana Gornje Lohinje. Spisak sam započeo najosnovnijim podacima (ime, ime oca i prezime), ali sam ubrzo započeo evidentirati i vozila, pa i stoku koju su odvodili. [Pogledati: **PRIOLOG 1**]

Najveći dio stanovništva izjašnjavao se da ide privremeno na par dana i da se ubrzo vraćaju: pregovarači iz Lohinje su im sami rekli da se mogu vratiti nakon izvjesnog vremena. Mnoge od njih sam tada ubjeđivao da ostanu, navodeći im razloge: pšenica je za žetvu, bašče su u najboljem jeku, da nema potrebe, nas što se tiče, da idu... Jedna mi je žena rekla da se stalno granatira. Pitao sam

je gdje, a ona je slegla ramenima. Objasnio sam joj da njih niko ne granatira, nego nas u Gračanici, i to baš oni kojima oni idu.

*

Kolone Lohinjana, sa vozilima, traktorima, zapregama i stokom išle su ka lijevoj obali Spreče. Iz suprotnog pravca su dolazili prognanici iz Doboja i okoline, sa malim plastičnim kesama u rukama. Došlo ih je daleko manje nego što ih je bilo na spisku kojeg smo dostavili. Navodno, nisu ih mogli pronaći, izgovarajući se da su bile netačne adrese, nema adrese, nedostaje ime oca i sl. Od onih 59 mještana iz Male Bukovice, koji su iz sela odvedeni u nepoznato, tada se pojavilo njih 29. Među njima je bio i sin moje svastike, Emil – Mišo, kao i Sanel, dječak od 16 godina. Sa ranije dostavljenog im spiska nije bilo onih, koji su skupa sa ostalima bili u logoru u Perčinom kafiću, a prethodno su odvedeni na prisilni rad – kopanje rovova, te pljačku za račun Srba po Kotorskom, Čivčijama i drugim naseljima oko Doboja. Čule su se tada i potresne priče o događanjima iz logora – hangara u fabrici “Bosanka”, Perčinog kafića, zatvora u Doboju, u Barama, Ševalrijama, u skladištu JNA i sl. Ali to je neka druga tema...

Veliki broj pridošlih Dobojlja došao je u kasnim poslijepodnevним satima pred OŠ “Hasan Kikić”, gdje su ih dočekale Gračanlije. Ti susreti sa poznanicima, rođacima bili su bolni i potresni, puni priča užasa o dešavanjima u Doboju i okolini. Jedan broj pridošlica nije još vjerovao da su na slobodnoj teritoriji, sjedali bi i plakali, ljubili one oko sebe, tražili da se napiju vode iako su bili iscrpljeni, mršavi, gladni do iznemoglosti. Jedan broj njih do danas se vratio kući; neki su, međutim, ostali u Gračanici, a nemali broj ih je otišao u bijeli svijet...

U svojim bilješkama sačuvao sam i spisak “razmijenjenih” koji su tom prilikom došli u Gračanicu, na slobodnu teritoriju. Njega takođe prilažem u faksimilu. [Vidjeti: PRI-

LOG 2 SPISAK 38 lica od 7. 7. | Spisak 18 lica od 8. 7. 1992.]

Kada sam na kraju tog dana sišao na magistralni put Doboj – Tuzla, tužno je bilo pogledati sav taj prizor: s jedne strane Lohinjane sa onim što voze i nose, a sa druge strane one koji su dolazili iz pravca Kakmuža, iscrpljene, neobrijane, koji oborene glave gledaju pred sebe, bez igdje ičega, jer su “dobrovoljno” sve “poklonili” i “ostavili” vlastima takozvane Republike Srpske. Sve me to podsjećalo na film “Gandi” i preseljenje hindusa i muslimana iz Indije u Pakistan i obratno – koji sam nekada davno gledao u gračaničkom kinu ...

*

Pri odlasku iz Lohinje, mještani su predali i dio vojnog naoružanja: 127 pušaka, uz veću količinu ručnih bombi i municije. Puške su većinom bile starije izrade, pretežno popularne “tandžare” (M-48), te PAP-ovke (poluatomatske puške). Kasnijim pretresom, u kućama, štalama, kokošinjcima, u žitu, pa i na drveću nađena je još znatna količina drugog vojnog naoružanja bivše JNA, automatskih pušaka, puškomitraljeza, čak i minobacača, te velika količina municije, granata, vojne opreme, odjeće, čizama, vojnih karata, onoga što su mještani sakrili.

“Gdje kad bi i oružane snage bosanske vlade zarobile nešto vojnog materijala od srpske vojske... dok je srpska vojska u Bosni i Hercegovini imala 300 tenkova, 200 oklopnih transportera, 800 topova i 40 borbenih aviona.” Piše to britanski historičar Noel Malcolm u svojoj “Povijesti Bosne” (Zagreb 1995., str. 321). Ratni plijen iz Gornje Lohinje dobro je došao našoj Teritorijalnoj odbrani, koja je prije izbijanja agresije bila u potpunosti razoružana.

Oružje zaplijenjeno u Gornjoj Lohinji je pokazalo pravu istinu o onome što su Lohinjani poručivali našim pregovaračima: da “nemaju ništa”, “otkud bi to oni imali”, “ko će im dati”...

Vjerovatno se to sve “slučajno” kod njih našlo, baš kako se “slučajno” u Gornjoj Lo-

hinji obreo i moj poznanik Ratimir Kostić iz Gračanice, penzionisani oficir JNA, koji je jedno vrijeme radio kao neki rukovodilac u Crvenom krstu u Gračanici. Sa Kostićem sam se susreo na punktu, 7. jula 1992. godine. Stao je pored mene, a u ruci je držao priuzu (konopčić) na kojoj je vodio kravu. Mršav, neobrijan, u samtanim pantalonama, opancima. I ja sam se iznenadio ovom susretu. Nije mi odgovorio otkuda on u Lohinji. Tražio sam od njega da vlasniku preda kravu i da ide kući. Začudio se, vrdao, pitao gdje da ide i kako? Objasnio sam mu da se vrati u Gračanicu, normalno u svoju kuću, gdje mu je mjesto. "Kritikovao" sam ga, ali nije imao ili nije htio ništa reći. Mislim da u tim momentima nije bilo nikakvog straha, više stida – jer smo se, inače, dobro znali kroz Crveni krst, a i preko njegove supruge Ljubicke, učiteljice koja je i mene učila. Opravdavao se tada kao da hoće da ode „prijeko“ do telefona, da se javi svojim i sl. Otišao je pognute glave.

Na kraju sam mu rekao da svojim ispriča gdje je bio, da smo se sreli. Saznat ću neposredno poslije rata od njegovog sina Gorana da im to nije rekao, niti je uopšte govorio o tom vremenu, kako je došao... Poslije njegovog prelaska na Ozren, saznao sam i za njegov „angažman“ u gradu, to jest da je policiji poslije dva dolaska kući predao pušku i nešto municije, a odmah potom, krišom zaključao kuću i otišao u Gornju Lohinju.

*

Lohinja je ostala prazna tih "nekoliko" ili "par dana", na koliko su se mještani mislili iseliti, onako kako su im njihove "dobronamjerne" vođe s onu stranu Spreče govorili. Tih "nekoliko dana" traje i danas. Jesu li se Lohinjani u tih "nekoliko dana", koji potrajaše 25 punih godina, ikada vratili makar u mislima nazad, pokušavajući objasniti samima sebi šta ih je i ko ih je potaknuo na njihovu tadašnju odluku, te zbog čega su i u ime čega odlučili svoju "sreću" potražiti „tamo prijeko“, kod svojih navodnih spasilaca? Poruke s Ozrena i glasine koje su se u Gornju

Lohinju širile tih ljetnih dana 1992. godine, da im ovamo među nama nema života, da ovamo kolju, ubijaju, jedu živu djecu... Sve to bi se moglo i razumjeti. Ali ostati tamo negdje, među "svojima", ali opet u tuđini – teško je i pokušati shvatiti. Dolazili su Lohinjani poslije, obilazili svoje kuće i prodavali ih. Njihov povratak, nažalost, bio je minimalan.

Pitanje Gornje Lohinje i njenih stanovnika, bilo je tih dana 1992. godine i važno pitanje za sve nas, za legalne vlasti općine Gračanica i Republike Bosne i Hercegovine. Naš cilj je bio da ubijedimo Lohinjane da ostanu u svojim domovima. Naša upornost u pregovorima, sve ono što smo pokušali da učinimo i sve ono na što smo bili spremni da pristanemo o tome najbolje svjedoči.

Zbog čega takva naša volja i čemu nam je trebalo toliko zalaganje, u vrijeme kada je bošnjački narod protjerivan jedva nekih petnaestak-dvadeset kilometara zapadnije? Pa, naša politika nije bila kao njihova. Vidjelo se to od samih početaka, a svega dan prije nego su mještani Gornje Lohinje svojevoljno odlučili da napuste svoje selo – Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine objavilo je čuvenu Platformu za djelovanje u ratu, u kojoj se kao temeljni cilj ističe Bosna i Hercegovina kao država svih njenih građana i naroda. U tom smislu, i nama je bilo veoma stalo ubijediti mještane Gornje Lohinje da nam se u toj borbi pridruže. Da smo u tome uspjeli, bio bi to najbolji dokaz naše čvrste namjere da smo željeli suživot u našoj zemlji. Ali i sam naš pokušaj da Lohinjane privolimo, dovoljan je dokaz te namjere i naših nastojanja, kakvih se nikada nismo ni pomislili odreći.

*

Istina o iseljenju stanovnika iz Gornje Lohinje u proteklih je 25 godina polahko tonula u zaborav. Koliko mi je poznato, niko od brojnih neposrednih sudionika nije do sada o tome pisao niti javno govorio. Znam da dr. Rizah Delić, kao jedan od direktnih učesnika u pregovorima, posjeduje lične zabilješke – zapisnike sa tih pregovora, što čini veoma

važnu historijsku građu, kakva se mora učiniti dostupnom naučnoj i stručnoj, kao i široj javnosti. Vjerujem da će ti zapisi rasvijetliti još više ovo vrijeme i događaje vezane za Gornju Lohinju. Osim toga, nadam se da će ovo moje kazivanje, nastalo uz listanje ratne bilježnice i oživljena sjećanja na te dane iz ljeta 1992. godine, potaknuti i druge svjedoke da iznesu svoja viđenja i doprinesu historijskoj istini. Nažalost, u današnjem vremenu, istina se mora braniti, jer i Gornja Lohinja je danas za mnoge od svojevoljnog napuštanja i iseljenja postala “protjerivanje”. Istina je, postoji o tome i sačuvana dokumentacija, postoje i autentični video-snimci koji su sami po sebi bitan historijski zapis. Ali obaveza je svakog od nas da i sam dadne doprinos očuvanju i odbrani te istine, očuvanju i odbrani onoga na što bi svaki Gračanlija i danas trebao da bude ponosan.

SUMMARY

“Gornja Lohinja is liberated, Gornja Lohinja has fallen, Gornja Lohinja is...”

Summary: As one of direct participants, the author of this paper speaks of the summer of 1992 and the situation when the war-time leadership of the municipality of Gračanica conducted long and toilsome negotiations with the Serbian population in the village of Gornje Lohinje about the surrender of illegal military weapons and recognizing the authorities of the Republic of Bosnia and Herzegovina. Nevertheless, the inhabitants of Gornje Lohinje decided to relocate to Ozren, the territory fully controlled by the Serbian aggressor. Along with the author's memories, the paper presents a copy of original lists of displaced inhabitants of Gornje Lohinje that the author made on the spot.

Keywords: Gornja Lohinja, Gračanica, war on Bosnia and Herzegovina, 1992, negotiations, disarmament, emigration.

S ratnih snimaka TV Gračanice (autor: Dževad Muderizović): Iseljavanje Lohinjana i pristizanje prognanika iz Doboja

S ratnih snimaka TV Gračanice (autor: Dževad Muderizović): Autor prilikom popisivanja mještana Gornje Lohinje 7. jula 1992. godine: na ovakav način je nastala bilježnica i spisak kojeg donosimo u faksimilima (v. Prilog 1.)

PRILOG 1:
Spisak iseljenih stanovnika Gornje Lohinje

	DATUM
1. Dario Jure Proke	
2. Todorac Dusan Ljubke	1961
3. " " " " " "	1918
4. " " " " " "	1964
5. " " " " " "	1946
6. " " " " " "	1972
7. " " " " " "	1978
8. " " " " " "	1970
9. " " " " " "	1970
10. " " " " " "	1972
11. " " " " " "	1970
12. " " " " " "	1970
13. " " " " " "	1970
14. " " " " " "	1970
15. " " " " " "	1970
16. " " " " " "	1970
17. " " " " " "	1970
18. " " " " " "	1970
19. " " " " " "	1970
20. " " " " " "	1970
21. " " " " " "	1970
22. " " " " " "	1970
23. " " " " " "	1970
24. " " " " " "	1970
25. " " " " " "	1970
26. " " " " " "	1970
27. " " " " " "	1970
28. " " " " " "	1970
29. " " " " " "	1970
30. " " " " " "	1970
31. " " " " " "	1970
32. " " " " " "	1970
33. " " " " " "	1970
34. " " " " " "	1970
35. " " " " " "	1970
36. " " " " " "	1970
37. " " " " " "	1970
38. " " " " " "	1970
39. " " " " " "	1970
40. " " " " " "	1970
41. " " " " " "	1970
42. " " " " " "	1970
43. " " " " " "	1970
44. " " " " " "	1970
45. " " " " " "	1970
46. " " " " " "	1970
47. " " " " " "	1970
48. " " " " " "	1970
49. " " " " " "	1970
50. " " " " " "	1970
51. " " " " " "	1970
52. " " " " " "	1970
53. " " " " " "	1970
54. " " " " " "	1970
55. " " " " " "	1970
56. " " " " " "	1970
57. " " " " " "	1970
58. " " " " " "	1970
59. " " " " " "	1970
60. " " " " " "	1970
61. " " " " " "	1970
62. " " " " " "	1970
63. " " " " " "	1970
64. " " " " " "	1970
65. " " " " " "	1970
66. " " " " " "	1970
67. " " " " " "	1970
68. " " " " " "	1970
69. " " " " " "	1970
70. " " " " " "	1970
71. " " " " " "	1970
72. " " " " " "	1970
73. " " " " " "	1970
74. " " " " " "	1970
75. " " " " " "	1970
76. " " " " " "	1970
77. " " " " " "	1970
78. " " " " " "	1970
79. " " " " " "	1970
80. " " " " " "	1970
81. " " " " " "	1970
82. " " " " " "	1970
83. " " " " " "	1970
84. " " " " " "	1970
85. " " " " " "	1970
86. " " " " " "	1970
87. " " " " " "	1970
88. " " " " " "	1970
89. " " " " " "	1970
90. " " " " " "	1970
91. " " " " " "	1970
92. " " " " " "	1970
93. " " " " " "	1970
94. " " " " " "	1970
95. " " " " " "	1970
96. " " " " " "	1970
97. " " " " " "	1970
98. " " " " " "	1970
99. " " " " " "	1970
100. " " " " " "	1970

74. Stanušić (Styanc) Ljubanec 1954	01. Durić (Dure) Ljubanec 1972
- brata i sestre	- brata
75. Stanušić (Styanc) Nada 1961	02. Jurić (Pera) Ljubanec 1938
- brata i sestre	- brata
76. Durić (Dure) Ruša 1951	03. Durić (Dure) Ljubanec 1962
- brata i sestre	- brata i sestre
77. Durić (Dure) Ljubanec 1961	04. Jurić (Jure) Stojan 1962
24.11.101 DO - 11.11.62	- brata i sestre
78. Jurić (Pera) Ljubanec 1957	05. Stanušić (Pera) Ljubanec 1938
- brata i sestre	- brata i sestre
79. Jurić (Pera) Ljubanec 1957	06. Durić (Dure) Ljubanec 1938
- brata i sestre	- brata i sestre
80. Stanušić (Lara) Radež 1972	07. Durić (Dure) Ljubanec 1967
- brata i sestre	- brata i sestre

68. Simić (Dardo) Vuk	1953	
69. a (Petro) Ruzić	1952	
— sprega 3. ruku		
70. Simić (Dardo) Dardo	1928	
— sprega 1 ruku		
71. Simić (Jovan) Slavko	1906	P
— sprega		
72. Jović (Mihov) Miro	1906	P
— sprega i ruku		
73. Simić (Mihov) Jovan	1907	P
— sprega		
74. Simić (Jovo) Jovo	1945	
— sprega		
75. Jović (Mihov) Miro	1935	
— sprega		
76. Jović (Mihov) Miro	1935	
— sprega		
77. a (Brižica) Slavko	1973	
— sprega		
78. Jović (Jovan) Jovan	1954	
— sprega		
79. Simić (Jovan) Jovan	1954	
— 2 ruke i ruku		
80. Simić (Mihov) Miro	1975	
81. Jutrović (Jovan) Slavko	1954	
82. a (Jovan) Jovan	1975	
— sprega i ruku		
83. Jović (Mihov) Miro	1970	
84. a (Jovan) Jovan	1975	
85. a (Jovo) Jovo	1975	
— sprega i ruku		
86. Kojić (Mihov) Jovan	1974	
87. Jutrović (Jovan) Jovan	1976	
— sprega		
88. Jović (Jovan) Jovan	1975	
— sprega		
89. a (Jovan) Jovan	1975	
— sprega		

90. Klutrović (Anđelko) / Smirnov - 2 brata	102. Novković (Anđelko) / Smirnov - brata, punce
91. Papić / Jovan / Anđelko 1977	103. Sinić / Jovčević / Čedo 1979
92. ar / Čedo / brata 1947	104. ar / Jovčević / Čedo 1980 1987
93. ar / Jovčević / Sinić 1978	105. ar / Jovčević / Sinić 1979 1988
- 2 brata 2 bel	106. ar / Jovčević / Sinić 1967
94. Papić / Milić / Jovan 1947	107. ar / Jovčević / Sinić 1973-2017
95. Papić / Jovčević / Sinić 1977	PRIVR
96. Kostić / Jovčević / Radović 1918	108. ar / Jovčević / Sinić 1938
97. Papić / Jovčević / Sinić 1977	brata, punce, bel
98. Kostić / Jovčević / Radović 1918	109. Sinić / Jovčević / Sinić 1954
99. Papić / Jovčević / Sinić 1977	110. Sinić / Jovčević / Sinić 1984
100. Sinić / Jovčević / Sinić 1977	111. ar / Jovčević / Sinić 1959
101. Sinić / Jovčević / Sinić 1964	112. ar / Jovčević / Sinić 1988
102. Sinić / Jovčević / Sinić 1988	113. ar / Jovčević / Sinić 1950
103. ar / Jovčević / Sinić 1973	114. ar / Jovčević / Sinić 1988

115. Štambur (Stojan) Pato 1957	129. Štambur (Jana) Franca 1971 - P
116. - - - - - Proško 1956	130. Štambur (Bina) Vintičar 1978 - NE
117. - - - - - Proško 1951	131. Štambur (Jana) Todor 1934 - P
118. - - - - - Vintičar 1955 (P)	132. Štambur (Jana) Todor 1968
119. - - - - - Vintičar 1986	133. Štambur (Jana) Vintičar 1953
120. - - - - - Stojan Vintičar 1967	134. - - - - - Vintičar 1954
121. Štambur (Jana) Vintičar 1959	135. Štambur (Jana) Vintičar 1974 P
122. - - - - - Vintičar 1972	- 2 - - - - - Vintičar NE
123. - - - - - Vintičar 1983	136. Štambur (Jana) Vintičar 1979 - P
124. - - - - - Stojan 1990	137. - - - - - Vintičar 1978 - P
125. Štambur (Jana) Vintičar 1975	138. Štambur (Jana) Vintičar 1978 - P
126. - - - - - Vintičar 1973	139. Štambur (Jana) Vintičar 1978 - P
127. Štambur (Jana) Vintičar 1978	140. Štambur (Jana) Vintičar 1978 - P
128. - - - - - Vintičar 1978	141. Štambur (Jana) Vintičar 1978 - P
129. - - - - - Vintičar 1978	142. - - - - - Vintičar 1978 - P
	143. - - - - - Vintičar 1978 - P
	144. - - - - - Vintičar 1978 - P

DATUM

DATUM

200. Nedelje (Korčula) Anča 1942 - NČ	224. Stanković (Korčula) Gornja 1968 - P
201. ar / Gornja / Lohinja 1942 - NČ	225. Lohinja (Korčula) Lohinja 1960 - P
202. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	226. Lohinja (Korčula) Lohinja 1974 - P
203. ar / Lohinja / Lohinja 1942 - NČ	227. Lohinja (Korčula) Lohinja 1974 - P
204. ar / Lohinja / Lohinja 1942 - NČ	228. Lohinja (Korčula) Lohinja 1974 - P
205. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	229. Lohinja (Korčula) Lohinja 1974 - P
206. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	230. Lohinja (Korčula) Lohinja 1974 - P
207. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	231. Lohinja (Korčula) Lohinja 1974 - P
208. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	
209. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	
210. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	
211. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	
212. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	
213. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	
214. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	
215. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	
216. Lohinja (Korčula) Lohinja 1942 - NČ	

292. Rodić / Pero / Todor 1940 P	303. Simić / Maja / Todor 1925 P
- vpruga 2 vrb	
293. Damić / Brankica / Vlasta 1945	304. m / Rušo / Draginja 1927 P
- vprg 2 vrb + 1 vrb + 1 vrb	- vprg 1 vrb + 1 vrb
294. Stanković / Branka / Branka 1929 P	- 3 vrb + 1 vrb
295. m / Jov / Jov 1929 P	
vprg 2 vrb + 1 vrb	305. m / Todor / Kosta 1953 P
296. Jovanović / Petar / Novo 1966 NE	
297. m / (Reb) / Gija 1913 P	306. Tio / Vlasta / Anko 1957 P
100' DO 150-807	- vrb + 1 vrb
298. Jovanović / Branka / Stanar 1967	307. m / Branka / Branka 1960
101' DO 125-175 P	
299. Damić / Pava / Jov 1996 P	308. Tio / Vlasta / Vlasta 1933 P
- vrb	- vprg 1 vrb
300. Damić / Branka / Jov 1969 - P	309. Damić / Branka / Vlasta 1985 P
- vprg 2 vrb + 1 vrb	- vrb + 1 vrb
301. m / Jov / Gija 1946 P	310. Vlasta / Vlasta / Jov 1982 P
302. m / (Vrb) / Vlasta 1968 P	311. m / Vlasta / Vlasta 1984 P
	312. m / (Vrb) / Jov 1940 P
	- vrb + 1 vrb
	313. Damić / Vlasta / Jov 1960 P
	314. m / (Vrb) / Jov 1977 P
	315. m / (Vrb) / Jov 1929 P
	316. Damić / Jov / Jov 1929 P

DATUM

317. Lutrović (Petar) Stjen 1931 - vprazn. - 2 kumpu	
318. Mitković (Miro) Kije 1975	
319. Jović (Miro) Lutrova 1932	
320. Radić (Mirko) Lutrova 1960	
321. Žbić (Pera) Žbija 1979	
322. Jeminić (Miro) Petar 1933	
323. Žbić (Pera) Brijan 1977	
324. Žbić (Miro) Lutrova 1973	
325. Žbić (Brijan) Žbija 1985	
326. Žbić (Miro) Polka 1982	
327. Žbić (Miro) Žbija 1984	
328. Žbić (Miro) Žbija 1987	
329. Durović (Miro) Ranta 1936	
330. Žbić (Miro) Ranta 1960	
331. Škarić (Miro) Lutrova 1971	
332. Škarić (Miro) Petro 1970	
333. Žbić (Miro) Brijan 1972	
334. Škarić (Miro) Lutrova 1972	
335. Žbić (Miro) Žbija 1974	

336. Jeminić (Miro) Petro 1972	
337. Lutrović (Miro) Lutrova 1961	
338. Žbić (Miro) Lutrova 1973	
339. Lutrović (Miro) Lutrova 1973	
340. Jeminić (Miro) Petro 1965	
341. Žbić (Miro) Brijan 1972	
342. Žbić (Miro) Lutrova 1973	
343. Lutrović (Miro) Lutrova 1969	
344. Žbić (Miro) Lutrova 1966	
345. Žbić (Miro) Lutrova 1988	
346. Žbić (Miro) Lutrova 1980	
347. Žbić (Miro) Lutrova 1984	
348. Žbić (Miro) Lutrova 1960	
349. Lutrović (Miro) Lutrova 1973	
350. Žbić (Miro) Lutrova 1978	
351. Jeminić (Miro) Petro 1963	
352. —	
353. —	
354. —	
355. —	
356. —	
357. —	
358. —	
359. —	
360. —	
361. —	
362. —	
363. —	
364. —	
365. —	
366. —	
367. —	
368. —	
369. —	
370. —	
371. —	
372. —	
373. —	
374. —	
375. —	
376. —	
377. —	
378. —	
379. —	
380. —	
381. —	
382. —	
383. —	
384. —	
385. —	
386. —	
387. —	
388. —	
389. —	
390. —	
391. —	
392. —	
393. —	
394. —	
395. —	
396. —	
397. —	
398. —	
399. —	
400. —	
401. —	
402. —	
403. —	
404. —	
405. —	
406. —	
407. —	
408. —	
409. —	
410. —	
411. —	
412. —	
413. —	
414. —	
415. —	
416. —	
417. —	
418. —	
419. —	
420. —	
421. —	
422. —	
423. —	
424. —	
425. —	
426. —	
427. —	
428. —	
429. —	
430. —	
431. —	
432. —	
433. —	
434. —	
435. —	
436. —	
437. —	
438. —	
439. —	
440. —	
441. —	
442. —	
443. —	
444. —	
445. —	
446. —	
447. —	
448. —	
449. —	
450. —	
451. —	
452. —	
453. —	
454. —	
455. —	
456. —	
457. —	
458. —	
459. —	
460. —	
461. —	
462. —	
463. —	
464. —	
465. —	
466. —	
467. —	
468. —	
469. —	
470. —	
471. —	
472. —	
473. —	
474. —	
475. —	
476. —	
477. —	
478. —	
479. —	
480. —	
481. —	
482. —	
483. —	
484. —	
485. —	
486. —	
487. —	
488. —	
489. —	
490. —	
491. —	
492. —	
493. —	
494. —	
495. —	
496. —	
497. —	
498. —	
499. —	
500. —	

8. 9. 2.

1. Jura To don druga 1917
2. Popelstič' Ljudskij Gux 1920
3. An' Anshu Lepante 1928
4. An' Jutra Mladon 1932
5. An' Anshu Gux 1937
6. An' Anshu Gux 1937
7. Anshu Ljudi Gux 1940
8. Anshu Ljudi Gux 1940
9. Anshu Ljudi Gux 1940
10. Anshu Ljudi Gux 1940
11. Anshu Ljudi Gux 1940

PRILOG 2:

Spisak prognanika iz Doboja koji su stigli u Gračanicu 7. i 8. jula 1992.

IZBJEGLICE DOŠLE IZ DOBOJA PUTEM RAZMJENE SA STANOVNIŠTVOM GORNJE LOHINJE 07.07.92. (UTORAK)		
1.	Juralić dr. Nikola - Doboy	
2.	" Aneta - B. Gradiste	
3.	Šimić Ruz - Doboy	
4.	" Erna - "	
5.	" Erna - "	
6.	" Erna - "	
7.	Šimić Aneta - B. Gradiste	
8.	" Erna - "	
9.	" Erna - "	
10.	Šimić Horica - Gračanica	
11.	Šimić Horica - Gračanica	
12.	Šimić Nena - M. Buhor	
13.	Šimić Aneta - Doboy - M. B.	
14.	Šimić Aneta - M. B.	
15.	" Erna - "	
16.	Šimić Aneta - Doboy - M. B.	
17.	" Erna - Gračanica	
18.	Šimić Aneta - Doboy	
19.	Šimić Aneta - M. Buhor	
20.	Šimić Aneta - "	
21.	Šimić Aneta - "	
22.	Šimić Aneta - "	
23.	Šimić Aneta - "	
24.	" Aneta - "	
25.	" Aneta - "	
26.	" Aneta - "	
27.	Šimić Aneta - "	
28.	" Aneta - "	
29.	" Aneta - "	
30.	Šimić Aneta - "	
31.	" Aneta - "	
32.	Šimić Aneta - "	
33.	Šimić Aneta - "	
34.	Šimić Aneta - "	
35.	Šimić Aneta - "	

08.07.72,

1. Šestan Brorad - D. Lohinje
2. Kulabdič Alusa - bob
3. - " - Fencel - "]
4. Šestan Anica - TZ
5. Kulabdič Anica - bob
6. Šestan Danica - "]
7. Šestan Muhamet - S. Tože
8. Ardic' Jofet - bob]
9. - " - Vencel - "]
10. - " - Danica - "]
11. Hodžinje' Ibrahim - "]
12. H. Koclunje' Danica - Spianje ?
13. - " - Alusa - bob]
14. Korčevic' Anca - D. Virova
15. - " - Nafica - Miričane
16. - " - Adica - bob]
17. - " - Anica - "]
18. Lh. Hassan - Lohinje

dao na gristh

09.07.72

- Čeporčevic' Aludica i Anca - Zrdo
- Klobčevic' Alusa, Alusa i S. F. L. L. L.
- Vukstič' Anica i Anica - Tihov

Radovan Dangubić - Zagrljaj